Особливості формування вмінь дітей молодшого шкільного віку керувати часовими характеристиками рухів

Мірошниченко В.І., Сквознова Ю.В.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. Мірошниченко В.І., Сквознова Ю.В. Особливості формування вмінь дітей молодшого шкільного віку керувати часовими характеристиками рухів. Мета дослідження – визначити вікові та статеві особливості формування вмінь дітей 7 – 9 років керувати часовими характеристиками рухів. Матеріал і методи. Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури; педагогічні спостереження, бесіди; лабораторний експеримент; педагогічні контрольні іспити (тести); методи математичної статистики. В експерименті прийняло участь 83 школяра 7-9 років, із них 40 хлопчиків та 43 дівчинки. Результати дослідження. Вірогідне покращення показників, що характеризують формування вмінь керувати часовими характеристиками рухів, відмічалось у хлопчиків 8 років. З віком учнів суттєво збільшуються абсолютні показники, що характеризують вміння керувати часовими характеристиками рухів як у хлопчиків ($P< 0,05$), так і у дівчаток ($P < 0,001$).

Ключові слова: вміння, часові характеристики рухів, керування рухами.

Аннотация. Мирошниченко В.И., Сквознова Ю.В. Особенности формирования умений детей младшего школьного возраста управлять временными характеристиками движений. Цель исследования – определить возрастные и половые особенности формирования умений детей 7– 9 лет управлять временными характеристиками движений. Материал и методы. Для решения поставленных задач использовались следующие методы исследований: анализ и обобщение научно-методической литературы; педагогическое наблюдение; беседы; лабораторный эксперимент; педагогические контрольные испытания (тесты); методы математической статистики. В эксперименте приняли участие 83 школьника 7-9 лет, из них: 40 мальчиков и 43 девочки. Результаты исследования. Существенное улучшение показателей, которые характеризуют формирование умений управлять временными характеристиками движений, отмечалось у мальчиков 8 лет. С возрастом учеников существенно увеличиваются абсолютные показатели, которые характеризуют умения управлять временными характеристиками движений как у мальчиков ($P< 0,05$), так и у девочек ($P < 0,001$).

Ключевые слова: умения, временные характеристики движений, управление движениями.

Abstract. Miroshnichenko V.I., Skvoznova Y.V. Features of formation of skills of children of primary school age to control temporal characteristics of movements. The aim of the research: to specify age and sex peculiarities of formation of skills of 7-8 years old children to manage the temporal characteristics of movements. Material and methods. To solve the tasks were used the following research methods: analysis and generalization of scientific-methodical literature; teaching observation, conversation; laboratory experiments; pedagogical control exams (tests); methods of mathematical statistics. The experiment involved 83 students of 7-9 years old among them 40 boys and 43 girls. The results of the research: the possible improvement describing a skill formation to control time characteristics of movements, it was noted in 8 years old boys. With age, students substantially increase the absolute indexes characterizing the ability to control time characteristics of the movements as boys ($P < 0,05$) so as girls ($P < 0,001$).

Key words: skills, time characteristics of movements, to control the movements

Постановка проблеми. Відомо, що однією із важливих умов підвищення ефективності навчання руховим діям є високий рівень вмінь керувати основними параметрами рухів [1,6]. И.М.Сеченов (1952) під управлінням рухами розуміє «регулювання рухів відчуттям» або умінням усвідомлено виконувати рухові дії відповідно до параметрів, що задаються, спираючись на тонкі відчуття, аналіз дій і їх точну оцінку (просторову, часову, силову). П.Ф. Лесгафт (1951) в своїй відомій праці «Руководство по физическому образованию

© Мірошниченко В.І., Сквознова Ю.В., 2016

Таблиця 1

Вплив занять на зміну оцінки керування часовими характеристиками рухів дітей 7-9 років

Вік, років	Хлопчики			Дівчата		
	Ступінь впливу (%)	$F_{розр}$	Вірогідність, Р	Ступінь впливу (%)	$F_{розр}$	Вірогідність, Р
7	5,55	1,02	P> 0,05	10,19	1,22	P> 0,05
8	19,90	2,61	P< 0,05	9,35	1,73	P> 0,05
9	9,81	1,27	P> 0,05	6,20	1,43	P> 0,05

.

Таблиця 2

Вплив віку на зміну оцінки керування часовими характеристиками рухів дітей 7-9 років

Вік, років	Хлопчики			Дівчата		
	Ступінь впливу (%)	$F_{розр}$	Вірогідність, Р	Ступінь впливу (%)	$F_{розр}$	Вірогідність, Р
7-9	38,02	4,58	P< 0,05	70,18	17,90	P< 0,001

детей школьного возраста» вказував, що «…детей следует научить анализировать и сравнивать движения, стараясь приспособить их к такой активной деятельности, в которой наибольшая работа выполнялась бы при минимальной затрате труда…».

Точність просторової і часової оцінки рухів є найважливішим фактором в навчанні учнів руховим діям А.М.Шлемин [6]. Існує зв'язок між орієнтацією учня в часових інтервалах і результативністю виконання фізичних вправ [3]. Вікові особливості відтворення та диференціювання інтервалів часу за показниками виконання гімнастичних вправ у часі свідчать про значний вплив на структурні утворення усіх видів підготовленості юних гімнасток[6]. Наявність здібностей до сприйняття часу є прогностичними щодо перспективності дітей при спортивному відборі [6]. В зв'язку з цим необхідно було вирішити питання про особливості формування вмінь дітей 7-9 років керувати часовими характеристиками рухів.

Зв'язок з науковими темами та програмами. Робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри ТМФВ Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди «Теоретико-методичні основи моделювання процесу навчання та розвитку рухових здібностей у дітей і підлітків» (2012-2016 рр.) (номер держ. реєстрації 0112U002008).

Мета дослідження – визначити вікові та статеві особливості формування вмінь дітей 7 – 9 років керувати часовими характеристиками рухів.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури; педагогічні спостереження, бесіди; лабораторний експеримент; педагогічні контрольні іспити (тести); методи математичної статистики.

Вирішення цього завдання проводилось в умовах лабораторного експерименту. Було

організовано 6 експериментальних груп по дві в кожному віці: одна група хлопчиків і одна група дівчаток. Виходячи з даних науково-методичної літератури [1] на формування досліджуваних вмінь керувати рухами відводилось сім занять, в кожному з яких виконувалось по 6 спроб. Результати кожної спроби фіксувались в протоколі.

В якості модельної вправи, що потребує уміння керувати тривалістю рухів, учні виконували із вихідного положення ,,упор присівши"3 стрибка вгору з махом руками в довільному темпі. Кожну наступну серію стрибків необхідно було виконати швидше попередньої. Стрибки виконувались на площадці, яка була покрита контактним килимком. Час виконання завдання реєструвався електричним секундоміром, який знаходився перед досліджуваними. Перед виконанням вправ всі учні були ознайомлені з технікою і правилами її виконання. При порушенні структури вправи виконання завдання припинялось. Стрибки, що співпали за часом виконання з попередніми, зараховувались як спроба. Фіксувалась кількість серій стрибків, які були виконані швидше попередніх.

Результати дослідження. Аналіз та узагальнення науково-методичної літератури дають підставу стверджувати, що питання, пов'язані з керуванням рухами, найбільш інтенсивно досліджувались в 70-80-х роках минулого століття. Більшість досліджень з цієї теми були пов'язані з розвитком рухової функції у школярів та виконувались під керівництвом проф. Л.Е. Любомирского та проф. А.М. Шлемина. Накопичений експериментальний матеріал, який було використано для захисту дисертацій, доводив необхідність формування у досліджуваних високого рівня вмінь керування рухами для ефективного навчання руховим діям. Проте в супереч наведених даних отримані результати педагогічних спостережень та бесід з учителями фізичної культури дають підставу стверджувати, що системне навчання учнів вмінням керувати рухами не знаходить свого відображення в навчальному процесі з фізичного виховання.

Результати дослідження (табл.1) свідчать про те, що в процесі експерименту вірогідне покращення показників керування рухами за часом у хлопчиків відмічалось тільки у 8-річному віці ($P< 0,05$), а ступінь впливу занять на їх динаміку становить 19,90%. У хлопчиків 7 та 9 років вплив досліджуваного фактора на динаміку показників незначний та складає 5,55% та 9,81% відповідно. З віком у хлопчиків вірогідно збільшуються досліджувані показники ($P < 0,05$). При цьому різниця в показниках оцінки між хлопчиками 7, 8 і 9 років на 38,02% залежить від вікових особливостей.

У дівчаток 7-9 років в результаті проведених дослідів кількість успішно виконаних спроб, які характеризують вміння керувати рухами за часом, в кожній віковій групі статистично не змінилась ($P > 0,05$), а ступінь впливу занять на динаміку показників була незначна: у 7-річних вона становила 10,19%, у 8-річних- 9,35%, а у 9-річних- 6,20%. Результати дисперсійного аналізу свідчать про те, що досліджувані показники вмінь у дівчаток збільшуються з віком ($P < 0,001$), а різниця результатів на 70,78% залежить від вікових особливостей.

Аналіз результатів залежності виконання завдання від статевих особливостей показує, що кількість успішних спроб між хлопчиками і дівчатками вірогідно розрізняється на користь дівчаток тільки у віці 8 років ($P < 0,05$). При цьому результати виконання завдання залежать від статевих особливостей досліджуваних у школярів 7 років на 23,64%, у школярів 8 років – на 30,71%, у школярів 9 років – на 5,18%.

Ми відмічали, що термінова інформація про кількісні характеристики рухової дії позитивно впливає на процес навчання вмінням керувати рухами за часом. Отримані дані узгоджуються з висновками В.С.Фарфеля (1975), який характеризуючи умови утворення навичок, відзначав, що процес керування рухами можливий тільки при наявності позитивної інформації, яка поступає в систему керування. Під час проведення експерименту відмічалось чергування вдалих та невдалих спроб виконання модельних вправ як в одному, так і в серії уроків. В дослідженнях В.И.Филипповича (1958,1962) також відмічалось, що процес становлення рухової навички відбувається хвилеподібно, а загальні закономірності формування рухових навичок у дітей і дорослих не мають істотних відмінностей. Це узгоджується з даними А.М.Шлемина про те, що процес навчання вмінням керувати основними параметрами рухів підлягає загальній закономірності, згідно якої формуються рухові навички

Отримані результати досліджень доповнюють відомості про гетерохронний розвиток рухової функції у дітей молодшого шкільного віку .

Висновки. 1.Отримані результати дослідження вказують на можливість та необхідність навчання дітей 7-9 років вмінням керувати часовими характеристиками рухів 2. Вірогідне покращення показників, що характеризують формування вмінь керувати часовими характеристиками рухів, відмічалось у хлопчиків 8 років. 3. З віком учнів суттєво збільшуються абсолютні показники, що характеризують вміння керувати часовими характеристиками рухів як у хлопчиків ($P < 0,05$), так і у дівчаток ($P < 0,001$).

Литература:

1. Дежников А.Г. Исследование вопросов обучения детей младшего школьного возраста умениям оценивать пространственные, временные и силовые характеристики движений: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. М., - 1977. - 21 с.

2. Дячук А.В. Начальная подготовка в художественной гимнастике девочек 7-9 лет с учетом развития восприятия времени: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. наук по физическому воспитанию и спорту: спец.24.00. 01 «Олимпийский и профессиональный спорт»/ А.В.Дячук. - К, 2008. - 21с.

3. Микитюк С.О. Орієнтація у часових одиницях – фактор успішного виконання спортивних вправ школярами VI – XI класів: Автореф. дис. ... канд. псих. наук. Харків - 1997. - 24 с.

4. Фарфель В.С. Управление движениями в спорте. - М.: Физкультура и спорт, 1975.—208с.

5. Хаджинов В. Показники часових параметрів рухів спортсменів як прогностичні психомоторні критерії спортивного відбору // Спортивний вісник Придніпров'я. – №3.- 2012.- С. 47-50 / В.Хаджинов, Н.Чекмарьова, Т.Зуєва

6. Шлемин А.М. Формирование у детей двигательной функции // Физическая культура в школе.- 1983. - №1. - С. 13-14

Информация об авторе:

Мірошниченко В.І. – к.п.н., доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Сквознова Ю.В. – магістр, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Поступила в редакцию 16.03.2016